جەر جۇزىنىڭ ەڭبەكشىلەرى بىرلەسىڭدەر!

ەڭبەكشى قازاق

جالپى وداقتىق كوممۋنيس (بالشەبىك) پارتياسى

كۇندە شىعادى.

قازاقستان ولكەلىك كەڭەس كاميتەتىنىڭ
مەن ولكەلىك ۆ. ك. پ. (ب) كاميتەتىنىڭ گازەتى.
1921-ىنشى جىل نويابىردىڭ 7-سىنەن
شىعا باستادى.
باسقارما جانە كانتور ادرەسى:
قىزىل وردا، بۇرىنعى پوشتا ۇيىندە.

ЭНБЕКШИ КАЗАК
ЕЖЕДНЕВНЫЙ ОРГАН
ЦИК и Крайкома В. К. П. (б)
КАЗРЕСПУБЛИКИ.
Год издания пятый.
Адрес: Кзыл-Орда, редакция газеты „Енбекши Казак".

№ 70 (507) | 1926 جىل، اپرەلدىڭ 1-ى، بەيسەنبى | № 70 (507)

قالىق اسكەرى پەكيندى ۇستاپ بەرگىسى كەلمەيدى.

سۇرىيەنىڭ سول تۇستىگىندە سوعىس قاتتى.

مىسىردا.

قىتاي.

قالىق امارتۋ سەيىزىندە

1926 جىلى مايدىڭ 5-ىندە ...

سۇرىيە كوتەرىلىسى.

تۇرىك جەمىلىستىگى.

كومىنتەڭدەر قوزعالىپ.

قىتايدى ۇتارلاۋ ادىستەرى.

1926-27 ىنشى جىلعى بيۋجەت.

كەڭەستەر وداعىنىڭ 1926-27 ىنشى جىلعى بيۋجەتى.

اۋعانستاندا كوتەرىلىستى.

پارسى پارتياسى بەرە-كەلى ەمەس.

ي. ا.

ئۇيغۇر شارۋالارىنىڭ موقتاجى.

ئۆزە مشلىك - يوكىل ەلدىلى، ئار ئېبر ازاماتتىڭ منندەتى.

جالبى شارۋاشلىق، سونىڭ بىشىدە ونەر كەسىپ جىل ساين ۋدەي الغا بالىسىپ كەلە جاتسادا، ەلدىڭ شارۋاسىنىڭ ئوسۋى مەن قابات ارتقان مۇقتاجىن تولىق وتەگەنلەي كۆيگە جەتە الماي كەلەدى. شارۋاسى كوتەرىلگەن ساين ەلگە ماشىنە - سايمان تاغى باسقا سونداي زاتتار كەرەكەدى، ەلدىڭ وسنداي كەرەگىنىڭ ارتۋى، ونەرلى كەسىپتىڭ وسۋىنەن انا ئوزىم الدا كەلەدى. سونەقتان جوسپاردى تولىق ورنىمالماندادا، ونەرلى كەسىپ ەلدىڭ كەرەگىنىڭ ئۆشنەن ئېرىن جەتىسترە الماي وتىر، ئېراق ەلدىڭ كەرەگىن تولىق جەتىسترۋگە جىل ساين جاقىنداپ كەلەدى.

ەلدىڭ كەرەگىن تولىق جەتىسترۋ ئۆشىن ۋستىمزەدەگى جىلدىڭ بىشىدە جۇرەدى جاتقان زاۋىت.پابە...

ئىمىن ارتترۋ ئۆشىن ەلدىڭ كۆپ قارجىسىن بىرىكتىرۋ كەرەك بولادى. بىراق، بۇمان دەيىندە قارجىنى ۋنەمىپ كەلدىك، ۋنەمنىن پايداسىن كوردىك. ئېراق بۇل ۋنەم جەتكىلىكتى ەمەس، ۋنە ەلمۆدى مۇناندا اسىرۋ كەرەك.

جۇمىسكەر-قارا شارۋا مەنىبەكە ... ماغلۇمەتمە قاراماندا جار... نامە، سەب سىياقتى جۇمىستارغا قار... جىنىڭ ورنسز كوب جۇمسالىب ۋستىمە شىمىنىڭ سوناي ارتاتۋنى بىلىنگەن.

سول سىياقتى فوردى، وتىندىگە ئولى ئېۋىمدى جۇمسارداغى سالاقتىق، جۇمىسكەرلەردىڭ، قىزمەتكەرلەردىڭ سەل-قوستىمىدا كەسىپتىڭ ونىمىنە كوب زىيان كەلتىرەدى. سونەقتان سالاقتىقتى، سەل - قوستىقتى جويىب قارجىنى، بۇيىمدى ۋنەمدىۋ...

جويىب قارجىنى، بۇيمدى ۋنەمدەۋ، جۇمىستى وندىرۋگە تىرىسىۋ - ئار ئېبر ازاماتتىڭ مىندەتى بولىۋ كەرەك.

م.

...الىن مەن ۋنەم كەرەك. قارجىنى ۋنەمىۋ ئۆشىن ئونىمى كەم شىعنەدار-دى ازايتىۋ، سالاقتىقتى، جويىب تىيىندى سىب بىن جۇمساۋ. شارۋانىڭ ئو...

ساناق جۇمىسىنا دايىندالۋ كەرەك.

جازدان باستاپ بۇكىل كەڭەستەر وداعىندا، سونىڭ بىشىدە قازاقستاندا ساناق جۇمىسى (سەب الۋ) باستالادى. ساناق جۇمىسىن جۇرگىزۋ ەلدىڭ ەلىنىڭ، جانىنىڭ، شارۋاسىنىڭ سەبىن العاندا ئاڭات - قولىداغى بار، موقتى، ەلدىڭ ۋقتاجىن ئېلۋ.

وسى كەزدە قازاقستانداغى ئېر جالىق جۇمىس - ساناق جۇمىسى. ەلدىڭ جەردىڭ، شارۋانىڭ ەسەبى جۇرىس ەمەس. سەب جۇرىس بولماعان ەكە سۇيەنىب ىستەلەتۋن جۇمىستار جۇمىستى بولماق ەمەس.

ماكەزدى جۇمىستاردى جۇرىسسەپىنىز ورىنداۋما بولمايدى.

سونەقتان ساناق جۇمىسىنا كۆنى بۇرىن دايىندالىب ساناق جۇمىسىنىڭ ماڭىزىن، پايداسىن ەلگە تولىق ئۆزىندىرۋ كەرەك. ونىڭ ئۆشىن:

1. وسى باستان ەل بىشىندە بەدەلدى قىزمەتكەرلەر جىبەرىلىب ساناق تۇۋرالى ۋگىت جۇرگىزىلسىن.

2. ساناق تۇۋرالى كتابشالار باستىرىلىب تاراتىلسىن، گازەت بەتىندە ناۋقان اشىلىب ەلگە ماغلۇمات بەرىلسىن.

3. بولىستىق كەڭەس كامىسەتەرى مەن اۋىلدىق كەڭەستەر ەلدىڭ...

ساڭ‌ڭبا جوق ەسالاڭبا؟

جاقىن ارادا ماسكەۋدەن بارانە... سكيدىڭ «كەڭەستەر وداعىنىڭ شارۋاشلىق جاعرافياسى» دەگەن كىتابى شىقتى. كىتاپ مەملەكەت جوسپار كەمىسيەسىنىڭ كەڭەستەر وداعىنا قاراپتۇن جەردى شارۋاشلىق ۋاقتندا قاراي اۋدانداۋ دەرەكتەرىنە نەگىزدەلگەن. كىتاب مەكتەبتەردە وقىۋعا، قولدانۋعا ۋسنىلعان جاقسى كىتاب، ئېراق قازاقستان ەلىنىڭ سانىنا كەلگەندە اداسادى.

كىتابتىڭ 268-69 بەتتەرىندە ورتا ازيە رەسپۇبلىكالارىنىڭ ەسەبىن كورسەتە كەلىب: قازاقستاننىڭ جەرى 650 مىڭ شارشى شاقىرىم، جانى «1468724-» دەيدى.

براسىندا كازىرگى قازاقستانداغى ەلدىڭ بولعانى وسى اقىبا؟ كىتاب ورتالىقتاغى جوسپار كەمىسيەسىنىڭ ماغلۇماتىنەن النىب جازىلعان. ورتالىقتىڭ جوسپار كەمىسيەسىنە ساناق دەرەك بەرىب وتىرعان قازاقستاننىڭ...

«وسىن»، قوسىلۋىن ۋستەگەندە، قازاقستاننىڭ ەلى كەمىنە 7 مىليون بولىۋ كەرەك. بۇمان قاراعاندا 5½ مىليون ەلدىڭ ورنى جوق، مۇنى تەكسەرىب 5½ مىليونىڭ ورنىن تابىۋ كەرەك.

ئېراق سول كىتابتىڭ وزىندە كىتابتى جازۋشى ئۆز سوزىنە ئۆزى قارسى كەلىب وتىرعان جەرلەرى بار. كىتابتىڭ 248 بەتىندە جازۋشى قازاقستاننىڭ 1920 جىلعى جەتى سۇۋ سىردارىيا گۇبەرنەلەرى قوسىلعان تۇرعانداعى سانىن بىلاي كورسەتەدى:

قازاقستانداعى ەلى (قازاقلار)	2 569 400 جان
ورىستار	1 070 800 »
ئوزگە ۇلتتار	856 600 »
بارلىعى	4 526 800 »

كىتابتىڭ 259 بەتىندە سىردارىيا مەن جەتى سۇۋدا 3 173 700 جان كورسەتىلگەن...

قارا - قالپاق وبلىسىندا ساۋدا ٴورىستەۋ قامى.

كاپەراتيب.

قارا قالپاق وبلىسىندا كاپەراتيب جۇمىسى ماندى بولماعاندىقتان قازاعستان ىشكى ساۋدا كەمىسەرىنى كاپەراتيب ورىندارىن ٴجانا قالىقتى ناۋار مەن قامسىزداندىرىۋ ٴۇشىن، تورتكۇلدە ساۋدا نەگىزىن ۇيىستىرۋدى قازاعستاننىڭ ولكەلىك وداعىنا تاپسىردى. ۇيىستىرىلاتىن ساۋدا ورنىنىڭ جانىندا ونشا ولكەن بولماسادا، ٴبىر ۇيىستىرۋ - ۇگىتتەۋ ٴبولىمى بولۋى كەرەك. ٴبولىمنىڭ مىندەتى - قالىقتى كاپەراتيبكە تارتىۋ ٴۇشىن ٴتۇرلى عارا قولدانۋ بولسىن، دەيدى.

قارا قالپاقتىڭ وبلىستىق ىشكى ساۋدا بەكەمەسىنە اۋىل شارۋا كاپەراتيبتەرىنىڭ وداعىن ۇيىستىرۋ ماسەلەسىن تەكسەرىپ شەشۋ ٴىسى جۇكتەلدى.

بازاردا ٴىرى كاسىپ تاۋارىن كوبىرەك جەتكىزۋ ٴجانا تاۋاردى تۇكپىرگە جەتكىزۋ ٴۇشىن الدەركە جىبەرۋ ٴۇشىن، قارا قالپاق وبلىسىنداعى اۋىل شارۋا كاپەراتيبتەرىنىڭ ٴىرى زاۋىتتا ٴىرى كاسىپ تاۋارىن تاراتۋشى ورىندارىنىڭ قاتارىنا كىرەدى، وزگەشە ايتقاندا ولاردا كەرەك - جاراق كاپەراتيبتەرىنىڭ ٴبىر قاتار مىندەتى جۇكتەلدى.

بانكە ٴجانا بىرجە.

قازاعستان ىشكى ساۋدا كەمىسەرىنى قارا - قالپاق وبلىسىندا مەملەكەت بانكەسىنىڭ ٴبولىمىن اشۋعا قام قىلىپ جاتىر. بىرجە ساۋداسىن ۇيىستىرۋ ماقساتىمەن بىرجە ساۋداسى سەكسياسىنىڭ بولىمىنە ىشكى ساۋدا كەمىسەرىنىڭ ساۋدا ساياساتى ٴبولىمى مەن بىرىگىپ تورتكۇلدە تاۋار بىرجەسىن اشۋ ماسەلەسىن قاراستىرۋ ٴىسى تاپسىرىلدى.

جارمەڭكە.

قارا قالپاق وبلىسىنىڭ كوشپەلىلەرىنە ٴتۇرلى تاۋار جەتكىزىپ بەرۋ ۇكىمەتتىڭ مىندەتى ول. مىندەتتى ورىنداۋ ٴۇشىن قوڭىرات قالاسىندا جارمەڭكە ۇيىستىرۋ كەرەك بولادى.

سوندىقتان قازاعستان ىشكى ساۋدا كەمىسەرىنى قوڭىرات جارمەڭكەسىن اشۋعا قاتىسى بار ماعلۇماتتاردى الۋ ٴۇشىن ٴجانا ٴىسى جۇزىندە شارا قولدانۋ ٴۇشىن تاشكەن مەن قارا قالپاق وبلىسىنا ٴوزىنىڭ وكىلىن جىبەرمەكشى.

ترانسپورت - قارىز جايى.

قارا قالپاق وبلىسىندا ساۋدانىڭ ٴورىستەۋى ترانسپورتتىڭ ناشارلىعىنا كەرەك قىلادى، اسىرەسە ساۋدا جۇرگىزگەن ۇيىمدارعا جۇكتەن بەرمەي اقشالاي قارىز بەرۋگە كەرەك بولادى. قازاعستان ىشكى ساۋدا كەمىسەرىنى مەملەكەت پاراقشىلىعى مەن وسى جونىندە شارت جاساسپاق.

قازاعستان كامسامولدارىنىڭ تۇرمىسى

بەلسەندىلەر كوبەيسىن.

قازاعستان كامسامولدارى تۇرمىسىندا ىستەلمەي جاتقان كۇردەلى جۇمىستار وتە كوپ: مىسالى جاستاردىڭ ساۋاتسىزدىعىن جويۋ، ۇيا جۇمىسىن جانداندىرۋ، ەل شارۋاسىن تۇزەۋگە جاردەم بەرۋ، ۇلگى بولۋ، جاستاردى تاربيەلەۋ، ۇيىما تارتۋ، باتىراق جاستاردىڭ ەڭبەگىن ساقتاۋ تاعى باسقا وسى سياقتىلار.. وسىلاردىڭ ٴبارىن ساناپ كەلىپ، ورىندايتىن كىم دەسەڭ، كامسامولدار - اسىرەسە ولاردىڭ ىشىندەگى بەلسەندىلەر. كامسامولداردىڭ بەلسەندىلەردى كوبەيتۋ تۋرالى قازاعستان كامسامولدارىنىڭ 4 ٴىنشى كاپەرەنسيەسى مەن ۇلكەن وداقتىڭ 7 ٴىنشى سيەزدە از سويلەگەن جوق.

سوندىقتان ۇيەزدىك، گۇبەرنەلىك كامىتەتتەر سيەز، كاپەرەنسيەنىڭ بەلسەندىلەر تۋرالى شىعارعان قاۋلىلارىن تەگىس ۇعىپ، ىسكە اسىرۋعا تىرىسۋلارى ٴجون.

بەلسەندىلەرگە بەت بۇرعاندا، ٴبىر جاعىنان وسى كۇندەگى بار بەلسەندىلەردىڭ ەڭبەگىن، دەن ساۋلىعىن قورعاپ، تاربيەسىن كۇشەيتىپ، ماعلۇماتىن تەرەڭدەتسەك، ەكىنشى جاعىنان كەيىنگى جاڭا كامسامولداردان بەلسەندىلەر شىعارۋىمىز كەرەك.

ەگەر ۇيىم ٴىسى ٴجوندى جولعا قويىلسا، بۇل ەكەۋىن ورىنداۋعا مۇمكىندىك بار. كامىتەتتەر مۇنى جونىنە تاپ سالۋ كەرەك.

قويشىباي.

جەرگىلىكتى ۇيالاردىڭ تۇرمىسى.

●● سارى سۋ ۇيەزدىك جاستار كامىتەتى كامسامولعا مۇشە بوپ كىرگەن ەدىك ٴۇش ٴتورت ايدان بەرى قولىمىزعا مۇشەلىك بەلەتىمىزدى الا الماي جۇرمىز. قولىمىزداعى ۇاقىتشا سەنىم قاعازىمىز بەن گۇبەرنەلىك جاستار كامىتەتىنىڭ سەبىنەمىز. گۇبەرنەلىك كامىتەت ارقىلى تالاي ٴسىمسىزدى، بەلەتىمىزدى سۇراتتىق. دىرىڭ جوق. وسى كۇنگە شەيىن مۇشەلىك جارنامىزدى دا تولەي الماي وتىرمىز. وسى كۇنى قىزىل وردا قالاسىندا تۇرمىز. اينالعان سىمسىز بەن، بەلەتىمىزدى ۇيەزدىك كامىتەت تەز جىبەرگەنى دۇرىس بولار ەدى.

جانعاليم. قالييما.

●● جەمپىيتى قالاسىنداعى 4-ٴنومىرلى تاتار كامسامولىنىڭ قاتىسى، بەلسەندى كامسامول مايعوللاجان باقىرتتىن ۇلى ٴوزىنىڭ ارىزى بويىنشا، ۇيىمنان شىعارىلدى. ارىزىندا بىلاي دەپ جازىپتى:

«... كامسامولدار الدىندا اۋىر جۇك، قيىن ماسەلە ٴىرى مىندەتتەر تۇر، ولاردى اتقارۋ، دۇرىس شەشۋ، ورىنداۋ قولىمنان كەلمەيدى. ونىڭ ۇستىنە ۇيا تاراپىنان ەكى رەت سوگىس بولدى، ەندى ۇيىمنان شىعام دەيمىن...»

ارىزىن جىبەرىس تالقىعا سالىپ، سەن اۋىرسىنعان جۇمىس بىزگە جەڭىل، سەن قيىنسىنعان جۇمىس بىزگە جەڭىل، ٴبىز لەنين سالعان جولى مەن بوگەتتى بۇزىپ، اسۋدان اسىپ، تۋرا تارتامىز، دەدى باسقا كامسامولدار.

ٴسۇيتىپ عابدوللا جان ۇيىمنان شىعارىلدى.

ع ٴابىل ۇلى.

●● ارالى ۇيەزى، قوستام بولىسى «اتاش قايىق» دەگەن جەردە «اتاش مەكتەبى» دەگەن مەكتەپ بار. بۇل 25-جىلى اشىلدى. مەكتەپ اشىلۋىمەن قاتار وقۋشى جاستار كامسامول ۇيىمىنا ۇيىمداستىرىلعان ەدى. سودان بەرى ۇيا ٴوز الدىنشا جۇمىس جۇرگىزىپ كەلەدى. ۇيالاردىڭ ساۋاتى تولىق اشىلعان كامسامولدار اعارتۋ، شارۋاشىلىق جۇمىسىندا بەلسەنە قاتىناسۋى مەن بىرگە ەلدىڭ ەسكى سالت ساناسىمەن دە ايابای كۇرەسۋدە. ٴبىراق جاستاردىڭ بۇل قىلىقتارىن ەل تىزگىنىن ۇستاپ قالعان «كولەڭ سالالار» كورە المايدى. ەشاراڭ بۇزىپ ورقازادى. بوگەت جاسايدى. جەرگىلىكتى اكىمەتەردىڭ كەي ٴبىرىنىڭ ساۋاتى كەم، كەي ٴبىرى ەسكىنىڭ سارقىنى. سوندىقتان قاي كەزدە جاستار جاردەمسىز قالادى. بۇعان ۇيەزدىك جاستار كامىتەتى ارقىلى ٴبىر شارا قولدانۋ كەرەك ەدى.

ق. ا

●● قارقارالى ۇيەزى بەركارا بولىسىندا 19 - جىلى اشىلعان جاستار ۇياسى بار. العاشقى ۇيىمداستىرىلعاندا 6-5 اق مۇشەسى بولىپ، 25 - جىلى 30 عا تولعان ەدى.

وسى كۇنى دۇرىس ۇسقا، باسقارۋشى بولماعاندىقتان ۇيا مۇشەلەرى تاراپ، 15 10 ادام قالدى. قارقارالى ۇيەزدىك جاستار كامىتەتى ٴبىر شارا قولدانباسا، بەككارا ۇياسى جابىلاتىن شىعار.

قابارشى.

قازالى ۇيەزىندە - قامىش اۋدانىندا 14 - ٴنومىرلى، بولىستىق كامسامولدار بار ەدى باستاپقى اشىلعاندا 20 شاقتى مۇشەلەرى بولدى. ورتاسىنان قۇلىپ اشىپ، مۇعالىم جالداپ وقىپ تۇردى. قارجى جوقتىقتان وقىتۋشىنىڭ داقۇلىپتىڭدا قىسىن تولەي الماي مۇعالىم كەتىپ قالدى، قۇلىپتارى جابىلدى. سايفىتارى توقتادى، وقۋدىڭ ٴدامىن الىپ، ساياسي ساۋاتتانا باستاعان كامسامولدار تىم اق وقىمىسى كەلەدى. تىم بولماسا ٴۇيىرمەس ورىندارىنا كىرسە لەدەيدى، ٴبىراق ازىر ٴبىر رەتى بولماي تۇر.

ٴتىلشى.

شىمكەنت - گۇبەرنەلىك مەكەمەلەردىڭ بارىندە ٴىس جۇرگىزۋ رەتى ورىس تىلىندە. قازاقشا ەكە ٴىس جۇرگىزىلمەيدى. اۋىلقىستاقتان كەلگەن باتىراقتار ارىز بەرەمىن دەسە، ار كىمگە جالىنىپ، ورىسشا جازدىرادى. مۇنان بىلاي ەل مۇكى ورىندالىپ، ٴىستى قازاقشا جۇرگىزسە ەكەن. ەلە بولماعاندا ەكى تىلدە قاتار جۇرگىزۋ كەرەك ەدى.

ج. مى - باتىر ۇلى.

●● ورال ۋالايەتىنىڭ اۋىل شارۋا ۇيىمىنىڭ ٴبولىمى ەڭكالايبەسكى قارىز سەرىكتىگىنە 9 مىڭ سومدىق اۋىل شارۋا ماشينالارىن بەرمەكشى بولىپ شارت جاساستى.

گۇبەرنە قابارلارى.

●● سەمەي. گۇبەرنەلىك جەر باسقارماسى جانىنداعى وسىمدىكتەردى قورعايتىن بولىمشە الدىمى ناۋقاندا گۇبەرنەدە اۋىل شارۋاشىلىعىنا زيانى جاندىكتەرمەن كۇرەسۋگە، ٴبىر تالاي جۇمىس بەلگىلەپ قويدى.

●● سەمەي. الدىمى ەگىن ناۋقانىنىڭ باسىندا گۇبەرنەدەگى قالالىقتىڭ قولىنداعى تۇقىم قارىزى 412 مىڭ پۇت ورتالىقتىڭ ايتۋىنشا وسى استىقتىڭ 80 پۇرسەنتى (330 مىڭ پۇتى) جينالۋى كەرەك ەدى. ٴبىراق جينالعانى 122 مىڭ پۇت اق.

●● الماتى. جەتى سۋ گۇبەرنەسىندە 4 جىل ىشىندە شەگىرتكە مەن كۇرەسۋ ٴىسى جۇرگىزىلدى. قىستاعىداي ۇمان شەگىرتكە بولماعاندىقتان ٴپىيبولسا مەلەككە قاۋىپ بولماس دەپ ويلاعان ەدى. سوندادا وسىمدىكتەردى ساقتايتىن ستانسا بايقاپ ٴجۇرىپ الماتى ۇيەزىندەگى ەمەنىندە جەرگە شەگىرتكە تۇقىم كومگەنىن تاپتى. بۇل تىز ٴورشىيتىن شەگىرتكە بولىپ، اۋىل شارۋاسىنا ۇلكەن قاۋىپ بار.

وسىمدىكتەردى ساقتايتىن بولىمشە شەگىرتكەنىڭ قاي جەردە سىرەك، قاي جەردە ٴجيى ەكەنىن بىلمەي تۇر. شىعا قالعاندا جويۋعا ازىرلەنىپ جاتىر.

●● سەمەي. ٴبىر جىلدىڭ ىشىندە كامسيەلەر ۇيىمدارىنا ايلانعان قازاقتار 88 دەن 422 گە شەيىن كوبەيدى.

ەل ىشىندە بارىمتا - ۇرلىق كوبەيىپ بارادى.

قونىستاندىرىلسا ەكەن

بوكەي ۇيەزى. نارىن بولىسىندا قارايتىن ەلدىڭ جايلاۋى، ەگىندىگە جارايتىن جەرى جوق. جايلاۋىلىعى اششى، سورتاڭ، قىزىل قۇم. ەگىندىگى سونىڭ اراسىنداعى كوزىنداعى كولشىكتەر. ەلدىڭ وتىرعان جەرىنىڭ بىر كەسى قازىناجەرى. جارلى- جاقىبايدىڭ 2-1 مالى قازىنا جەرىنە كىرىپ كەتسە قاراۋىلشىلار مال باسىنا 2-3 سومنان ايىپ الادى. مۇنان قورىققاننان ٴبىر ەكى مالىن ارقانداپ باعىپ وتىرعان كەدەي از ەمەس. بۇل ەلدىڭ شابىندىق جەرىنە جوقتىڭ قاسى، جان باسىنا وسى اشەلەبەرلى كەن ازىن - اۋلاق شابىندىقتان مالىنا جەتەرلىك ٴشوپ الا المايدى. ٴوز شابىنىن شاۋىپ المان سولە كەدەيلەر ورامىن بىيەنا سالىپ تەك ورتاقا ٴۇشىنىڭ بىرىنە بەرىلەتىن شابىن بەزىپ كەتەدى.

جارلى مۇقتاج شارۋالار ول جەردەن اۋىسىپ باسقا جاققا كەتۋگە رەتىن تابا الماي، بۇرىنعى كورگەن كۇنىن كورىپ وتىرا بەرەدى.

كەتۋگە قۇلاتىدا كەلمەيدى. ۇكىمەتتىڭ جارلى - جاقىبايدى قونىستاندىراتىن ٴۇزىن قۇلاقتان ەستىسەدە، قالاي بىزدەلىپ قالاي سۇرايتىندىعىن، رەتىن بىلمەيدى. كوبىنىڭ كوزى جەتسەدە، قولى جەتپەيدى.

سوندىقتان ۇكىمەت بۇل ەلگە نازارىن سالىپ، ٴتيىستى ٴجون كورسەتىپ قونىستاندىرسا ەكەن.

سالىق.

ۇرىلار ەلىس تاۋىپ الىپتى.

بوكەي - تال - وكە اۋىنى، ۇيان اۋىلىنداعى ارىستان نازىربازىۋلى ۇلىنان قىلىش زەرتىنە ۇ ٴبولىسىنىڭ اكەتتى دوالاقى ٴموز مانا شالى باسقان كۇزۇلىك قامازى بار ٴبىر جىلقى ۇستاعان. ٴموروبان اۋىل كەلگىسىنىڭ اتاعىندا بولىسادا، سالسىنىپ قاراعاندا وتىرىپ ٴموز ەكەنىن بىلگەن سونى انىقتاۋعا ٴىس قىلىپ ەدى: ناتيجەسىز كەتتى.

بۇل جاقتا مال ساتىپ الىن كىسى كۇزۇلىك قامازى بولماسا المايدى. ۇرىلار وعاندا امال تاۋىپ ٴمور سىتىپ العان كورىنەدى سوندىقتان مۇنى انىقتاپ تيىپ قويماسا بولمايدى

كەدەي.

تيىشى بولارما ەكەن.

كوكشەتاۋ - ورتاقشىل بولىسىنىڭ ٴبىرىنشى اۋىلىنداعى سالىك بالالارىمەن داۋىتبەكتىڭ ورتاسىندا 7 جىلعى جوعالىپ ەدى. ۇرىسى قوستانايدىڭ ەلدەرىپ سالىيە ماقسىتىنىڭ ەسماعامبەتى ەكەن.

ارتىنان قۇدا بارعان سولە بولعان- الماي، تولەگە بولعان. ٴبىراق، ۇرى بولىپ تولەمەي، قۇدەنشىلار مەن قۇدا بولىپ، كىيىمت، ٴسىيبت بەن قۇيلەدى، جۇزبەردا ماقساتاردا 30 كىسى قۇدا بارىپ، باسى ەسماعامبەتىنىڭ جۇزمىرك كورەك اتى ٴوش وگىز، ٴبىر ايعىر، ٴجۇز ەلۋ سوم اقشا، ٴبىر جابىعىنىڭ كوزىن الىپ ورتاقشىلدىڭ قۇدالارى تىپىپىپ كەلىپ وتىرا قويدى. ۇلكەن ۇرىلاردىڭ مىناداي بايلام جاساۋىنان اقمولا قوستاناي ەلدەرى قورقىپ وتىر.

شارۋا

باسقارما - بۇل تۋرالى بۇرىن دا ٴبىر رەت جازىلىپ ەدى. ٴالى تەكسەرىلمەگەنى عاجاپ ەكەن.

ۇرلىق كوبەيدى.

قىزىلداي - 23 ٴىنشى جىلدان بەرى قاراي ۇرلىق باسەكەدەپ ەدى، وسى كەزدە داۋىپ كەتتى، جۇلىپ كەتتى، ناعى كوبەيىپ بارادى. مۇنىڭ سەبەبى: ۇكىمەت ادامدارى ۇرىعا سالعىن قاراپ، تيىسۋ شاراسىنا كىرىسپەگەندىكتەن دەپ جورىلادى. ٴۇستاپ اپارعان ۇرىعا نە قىلادى، دەپ، داندايسىعاندار بار كورىنەدى.

24 ٴىنشى جىلداردا ۇرىنى شەشىپ ايىبى مويىنىنا قويىلعان، ٴبىر ٴنىش مالدىڭ كوزىن قايتارمان اتاقتى ۇرى داستەن كەنجە ۇلى تۇرەد، جاقىپ، جاتىپ، كىبىل مەن شەشىپ ەدى، ٴىس تەرگەۋشى كەتتى. تەرگەۋشىمەن ٴونىپ 2 ٴىنشى ٴبولىم سوتقا ٴىسىنىڭ جاتقانىنا 2 جىل بولدى. بۇلاي بولا بەرسە جەرگىلىكتى كەڭەس سوتتارىنىڭ بەدەلى تۇسپەي مە؟

جەتكىزەر.

اۋىز سۋدان مۇقتاجبىز.

تەرەڭ - وزەك - ستانسىسىندا وتىرعان قارلىق ەلى بولىسىنىڭ 18 ٴىنشى اۋىلىنىڭ 20 شاقتى دىيقاندارى جانا مەكەنىندەگى پىيعەمبارلار سۋدان تارتىپ وتىر. ۇيتكەنى: قۇدىق سۋى اششى بولادى.

تەمىر جول قىزمەتكەرلەرىنىڭ سۋى 40 سارجانعا تولمايدى. ٴبىراق سۋعا ليتا ٴبىر سوم 50 ٴتيىن، 2 سوم تولەپ الامىز. وعان دىيقانداردىڭ شاماسى كەلمەي تارتىپ وتىر. مەكەنىن قالدىرىپ الىپ ەدى، سويتسە سۋى ساتىلى بولىپ تۇر.

ايال جولامان ۇلى.

اسانقايعى ەلى قار قارالىعا قاراسا ەكەن.

اقمولا ۇيەزى اسانقايعى ەلى اقمولا قالاسىنان 400 شاقىرىم جەردە. بۇل ەل شالعاي جاتقاندىقتان نەشە ٴتۇرلى پايدالى سىيقىردان قۇر قالىپ كەلەدى.

ەل ىشىندە مەكتەپ، كاپەراتيب جوق. اقمولادان كەلگەن اگەنت، مەكەمەلەر ەلدىڭ شالعاي جاتقاندىعىمەنەن پايدالانىپ بىلگەنىن ىستەپ، زاڭعا سيمايتىن نارسەلەردى قىلىپ كەتەدى.

اسان قايعى ەلى مەن كورشىلەس وتىرعان قار قارالى ۇيەزىنىڭ قىزىل تاۋ ەلى مەن شەت ەلدەر ارالارىندا بارىمتا - ۇرلىق كوپ. ۇيەزدىك ورتالىعىنان قاشىق جاتقاندىقتان اسانقايعى ەلىنىڭ كورەتىن زياندارى تولىپ جاتىر. ەندى كەلەشەكتە اسانقايعى قار- قارالى ۇيەزىنە قاراسا ەلگە وتە پايدالى بولار ەدى، ۇيتكەنى قار قارالى مەن اسان قايعى ەلىنىڭ اراسى 250 اق شاقىرىم.

اسانقايعىنىڭ اقمولاعا قاراعان جاقى شەك اراسىندا اقتاۋ، جامان ادى، سىكەنە، سىيماناق، شوتان، ارقالىق بەس توبە ەلدەرى بار. بۇلاردىڭدا اقمولاعا قاتىناۋى الىم سالعىنى جەتكىزۋ قيىن، ٴجانا باسقا قيىنشىلىقتارىدا كوپ. اسانقايعى ەلىنىڭ جوعارىداعى جوبا مەن قار قارالىعا قوسىلۋىنا جوعارعى مەكەمەلەر جول قاراستىرسا ەكەن.

ٴتىلشى ناقي.

ۇرىنىڭ ٴىزى تابىلمايدى

اقمولا ۇيەزى - ەسىمبەك ەلىنىڭ اۋىلدارى كۇن سايىن ۇرلىقتى وركەندەتىپ بارادى. وسى مەن ەكى ارانى قارۋ - جاراعى مەن سايمانداتىن ۇرىلار قربىمەن ەلىندەگى ۇرىلار مەن استاسىپ، ۇيىرلەپ مال ايدايدى. ۇرلىقتارىنىڭ ٴتۇرى مىناداي:

كەرەكۇدىڭ شەمەرتى بولىسىنداعى ٴبىرىنشى اۋىلىنىڭ ازاماتى تۇياقى مىسان ۇلىنىڭ 2 جىلقىسىن قربىمەن ەلىنىڭ ۇكىمەت قىزمەتىنە قاتىسىپ جۇرگەن وبار بايزاق ۇلى مەن قانا پىيە ەكەۋى ۇرلانتىرىپ الىپ ارتىنان قۇدا كەلسە، كەنە تاي بوسەلگەنىنەن 3 ات ۇرلاتىپ اكەپ تونداجوتەلىپتى.

جانىنداعى 3-4 ٴۇي ورىستاردىڭ 2 اتىن بايزاق ۇلىنىڭ قىزبوردەگەن ورىسى ۇرلاعان ەكەن، ورىستار ۇستاپ الىپ ٴولتىرىپ تاستاپتى. بايزاق ۇلى وبار جاقسى اتتى كورىنۋ ٴۇشىن قىزبوردىڭ مىلتىعىن مەنتىسەگە ٴوزى بەرىپ وتىر.

مىنە وسىلارعا تيۋ سالماسا، ۇرىنىڭ ٴىزى تابىلمايدى.

كوزى جەتكەن.

قازاعستان ٴبىلىم كەڭەسىنە ايتار.

ٴبىز سولىمەدە، جاراق دا ەكى ٴسوز ىزدىڭ بىرىنە كەزدەسىپ وتىراتىن سوزدەر شەت مەملەكەتتەردىڭ اتتارى.

مىسالى: گەرمەنيە، پىرانسيا، انگليە، پورتۇعاليا، گوللاندىيا، دانيا، شىۋىتسىيە، نورىەگيە .... تاعىدا باسقا «يا» نە «يە»لەر بولماسا.

ۇندىستان، اۋعانىستان، اراپستان، بەلۋجستان، تۇركستان، قازاعستان، تاتارستان، .... تاعى تولىپ جاتقان «ستان» دار.

مەكتەپ وقىتۋشىسىنىڭ قاراۋىنشا، «ستان» مەن «يا» نەمەسە «يە»لەر ٴتۇبىر سوزگە جالعانعان جۇرناق سىقىلدى. ٴبىلىم كەڭەسىنىڭ ايتۋىنشا، شەتتەن ٴتۇبىر ٴسوز الىنعان «يا»، جۇرناق، جالعاۋ ەرىكى ٴبىزدىڭ ٴوزىمىزدە بولسا كەرەك ەدى. ولاي بولسا، «ستان» مەن «يا» شا نەمەسە «يە»گە جول بولسىن؟!

وسى سۇراۋعا ٴبىلىم كەڭەسىمىز جاۋاپ بەرسە ەكەن!

ٴبىلىم كەڭەسىنىڭ جاۋابىن كۇتەكەن كۇندەدە، ٴبىر جاعىنان مەن ٴوز پىكىرىمدەدە تۇسىنىپ قالعىم كەلەدى.

ٴبىز كەي ٴبىر ۇاقىتتاردا شەت سوزدەردە (مەملەكەت اتتارىندا) ٴتۇبىر سوزگە جۇرناقتارىن قوسىپ، ەكە ٴتۇبىرىنىڭ ٴوزىن الىپ كەتەتىن سەبەپتىمىز.

مىسالى:

«جاپونيانى» «جاپون» دەيمىز، «انگلىيانى» «اعىلشىن» دەيمىز (قازاقتىڭ ايتۋىنشا، وقىعاندارىڭ ايتۋىنشا ەمەس)؛ «پىرانسيانى» «پىرانس» دەپ دەپ قالامىز (سوگىس كەزدە).

سول سياقتى:

«ۇندىستاندى» «ۇندە» «قازاعىستان» دى «قازاق»، «تاتارستان» دى «تاتار» دەپ كەتپەيمىز. ايتسادا «ستان» مەن «يا» نىڭ ٴتۇبىر سوزگە قوسىلعان كەزدەردە وزىنە مەنشىكتى ٴمانى بار سياقتى بۇل «ەلدىگى» «مەملەكەت» نە بولماسا «قالىق» دەگەن ٴسوزدىڭ ورنىن باساتىن سياقتى.

مىسالى:

«قازاعستاندا دەگەننىڭ ورنىنا «قازاق مەملەكەتىندە»، بولماسا «قازاق قالقىندا» دەمەيمىز. قالايدا «ستان»دىڭ بوسقا تۇرعان جوق. ايتسادا، «ستان» مەن «يا» بىزگە جۇقپايدى، ۇيتكەنى، ٴبىزدىڭ ەمەس. سوندىقتان، «يا» مەن «ستان» دى تاستاساق ٴبىز تىلىمىزدى ارشىپ الار ەدىك.

جاۋاپ كۇتۋشى.

ولكەلىك مەكەمەلەردە

قوسشى‌وداعىنىڭ ولكەلىك بيۋراسىندا

قىزىل وردادا.

قىزىل وردا ۋيەزدىك اتقارۋ كامىيتەتىندە.

گازەتتى ئاراتايدى ەكەن

ولكەلىك اپەلەدە بولىمىندە.

اقمىلى پەلەمىيەدە

ەلدەستەردەن اشى بەكتىك قولدىن شاۋتى.

اۋىل اتكوم اماسى سوزىن بولاما ەكەن؟

جەمىن - تەرگەۋ.

تەرگەۋ جەمىرلىگى.

باسقالاردا.

شارۋالار مەن اگگەمە.

ۋالى تۋرلىكەن ولى.

ۋاقىتشا رەداكتورلىق: مايلى ۋلى بەيىمبەت.
Вр. редактор: **Б. Майлин.**

قازاقستان مەملەكەت ساۋداسىنىڭ اق مەرمەسى-
مەن شىكى زات جيناۋشى ولكەلىك كانتورى.

قىزىل وردا.

قازاقستاننىڭ بارلىق گۋبەرنەلىك، ۋيەزدىك قالالارىندا جانا قالعاندىق جيىن قويىستادان جەرلەرىندە بولىمدەرى دايىنداۋ پۋنكتتەرى بار.

ساتىپ الادى:

ار ئتۇرلى اڭ تەرىلەرى
تەرى - تەرسەك،
جۇن - جۇرقا،
قىل.